

Stedeling heeft vertekend beeld van platteland

Het verstedelijkte Nederland is de band met het platteland kwijtgeraakt. Dat maakt niet alleen de weg vrij voor al te romantische denkbeelden, het breekt ook het draagvlak voor de landbouw af.

NICO HYLKEMA

De Amsterdamse hoogleraar en landbouw- en voedselkundige Louise Fresco kijkt soms met verbazing naar Nederland. „Hier is de verstedelijking wel erg ver gevorderd. In de grote steden zijn bijna geen mensen meer die nog rechtstreeks banden hebben met het platteland. Dat is in landen als Italië, Spanje en Frankrijk anders. Daar hebben mensen die band nog wel. Iedereen weet er nog uit welk dorp de familie stamt.“

In de grote steden in Nederland is die band met het platteland en daarmee met de voedselproductie volledig doorgesneden. „Je moet hier mensen duidelijk maken dat niet alles uit de fabriek komt. Dat ligt niet alleen aan de stedelingen, maar ook aan de boeren. Die hebben zich niet veel gelegen laten liggen aan de band met de consumenten.“

Het gevolg is dat de boeren zonder al te veel bemoeizucht van burgers, en met steun van banken en overheid een intensieve landbouw konden creëren waarvan de gevolgen nu zichtbaar worden. Veel weilanden zijn groene biljartlakens geworden. En wat er nog over is aan cultuurgrond, wordt bedreigd door de aanstaande productieverhoging na het verdwijnen van de melkquotering. De aantallen weidevogels zijn gedeclineerd en het is stil geworden in het weiland.

Fresco is voorzichtig in haar oordeel. Ze is geen tegenstander van intensieve landbouw. Daar zonder zal het volgens haar niet lukken de groeiende wereldbevolking te voeden. Ook al betekent dit een fatale aanslag op de biodiversiteit van de wereld.

In Nederland heeft die intensivering zijn sporen inmiddels nagelaten. Daar gaat het project Kening fan 'e Greide over. Vandaag spreekt de hoogleraar in dit kader in Leeuwarden. „Je zult onderscheid moeten maken tussen landbouw in streken waar boeren de strijd op de wereldmarkt aankunnen en streken waar ze daarvoor te veel natuurlijke hindernissen hebben. Wat je nu ziet, is dat juist die gebieden, zoals de zandgronden in Brabant, de meest intensieve veehouderijen hebben getrokken. Gefaciliteerd door import van veevoer uit Zuid-Amerika.“

Het heeft veel, zo niet alles te maken met het Europese landbouwbeleid, waar Fresco als voormalig directeur van de onderzoeksafdeling van de wereldvoedselorganisatie FAO alles van weet. „Ik zie niet in waarom je boeren die zich louter be-

‘Je moet hier mensen duidelijk maken dat niet alles uit de fabriek komt’

zighouden met voedselproductie zou moeten subsidiëren via inkomensondersteuning.“

Dat boeren in de Wälden die ondersteuning krijgen terwijl ze een mooi landschap in stand houden, is voor Fresco een typisch voorbeeld van hoe Europese gelden besteed moeten worden. Maar boeren in de Greidhoek die op de wereldmarkt willen meespelen, zouden het in haar ogen zonder moeten doen.

Dat via Kening fan 'e Greide gepoogd wordt het Friese platteland weer meer te geven dan raaigras en kraaien, kan volledig op haar instemming rekenen. Maar dan moeten we wel beseffen dat we niet terug kunnen naar vroeger. „We kunnen boeren niet opleggen hun productie in te krimpen. Als we dat wel doen, moeten we hen financieel tegemoet komen. Dat geldt ook voor beperkingen voor een mooier landschap.“

Door het ontbreken van een band tussen stedelingen en boeren is het beeld dat die stedelingen van de landbouw hebben, vertekend. „Dat beeld wordt ook een beetje door de reclame van de voedselindustrie gecreëerd.“ Het lijkt een paradoxaal oord waar de boom des overvloeds zonder aantasting van de omgeving ons rijkelijk van heerlijkheden voorziet.

In haar laatste boek 'Hamburgers in het paradijs' schetst Fresco dit nostalgische beeld dat stedelingen van de landbouw hebben nog eens. Ze verwijst veelvuldig naar het paradijs in de monotheïstische godsdiensten, die beide zijn ontstaan na de intrede van de landbouw zo'n 50.000 jaar geleden.

In christendom en islam is de Hof van Eden een parkachtige omgeving, waar mensen zich niet hoeven in te spannen om de vruchten van het veld te plukken. Dat komt pas na de zondevaal. Landbouw, zo betoogt Fresco, is altijd ten koste gegaan van diversiteit. Landbouwers hebben altijd bepaalde planten de voorkeur gegeven boven die welke in het wild groeiden. En dat ging ten koste van de wilde natuur. Een natuur die we overigens ook niet moeten idealiseren.

Juist vanwege die aantasting van de diversiteit is Fresco voorstander van intensieve landbouw. Hoe intensiever, hoe minder grondgebruik en derhalve meer behoud van biodiversiteit. Als daarvoor biotechnologie nodig is, dan is ze daar een groot voorstander van.

Het is een standpunt dat haar in groene kringen niet altijd in dank wordt afgenomen. Daar lijkt ze niet wakker van te liggen. „Maar boeren moeten er wel rekening mee houden dat het draagvlak voor hun werk afneemt. Ze moeten meer naar buiten treden. Iedere boer zou de plicht moeten hebben jaarlijks een schoolklas te ontvangen, zodat iedere leerling meekrijgt wat de landbouw betekent.“

„Ik kan me dit land niet voorstellen zonder landbouw. De economische betekenis is niet te verwaarlozen en dan moet je niet alleen kijken naar de primaire landbouw, de boeren. Het hele complex van de voedingsindustrie is wel degelijk het behouden waard. We hebben in Nederland al zo weinig industrie. Al te grote afhankelijkheid van de dienstensector – zo hebben we nu wel gezien – is riskant.“

„Nederlandse boeren hoeven de wereld niet te voeden. Toch moet je niet vergeten dat melkpoeder uit Nederland in China een zeer gewaardeerd product is. En als Nederlandse boeren het niet doen, schuift de productie op naar het Oosten. Dat zijn wij dan kwijt. Het is de vraag of je dat moet willen.“

Maar moeten we dan de verborgen kosten van de landbouw niet verrekenen met de opbrengst? „Als je het verlies aan biodiversiteit die verborgen kosten noemt, moet je dat ook in een systeem weten te vangen. Je ziet hoe moeilijk dat is met het stelsel van emissierechten om de uitstoot van broeikasgassen terug te brengen.“

„Je zult voor het behoud van het boerenlandbouwland duidelijke normen moeten aanleggen. Alleen daarvoor kunnen boeren worden betaald. Maar we moeten ook weer niet al te negatief doen over het productielandschap. Daar kunnen ook weer verrassingen op het gebied van diversiteit optreden. Wie had er nu verwacht dat ganzen zo van de raaigrasvelden zouden houden!“

Fresco wijst er filippijns op dat het aantal mensen dat zich bezighoudt met ons landschap beperkt is. „Jongeren onder de 25 interesseert het niet veel. Die kennen het alleen vanuit de snelweg. Bij allichtomten heeft je helemaal niet aan te komen. Dat moeten natuurbeschermers zich aantrekken. Het is nu wel heel klein clubje geïnteresseerden die de discussie bepaalt.“

Hoogleraar en landbouw- en voedselkundige Louise Fresco: „Ik kan me dit land niet voorstellen zonder landbouw.“

FOTO EVERT ELZINGA

Kening fan 'e Greide

Voorafgaande aan debatten van Kening fan 'e Greide interviewt de LC de gastspreekers. In deze tweede aflevering gaat het om Louise Fresco. Ze spreekt vanmiddag, op een collegetour, voor studenten. Vanavond houdt ze een inleiding in Natuurmuseum Fryslân in Leeuwarden. Aanvang is acht uur. Kening fan 'e Greide is een burgerinitiatief dat zich sterk maakt voor het behoud van het Friese cultuurlandschap.

> www.keningfanegreide.nl